

НАУКОВИЙ
ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 1996

Випуск 348

Правознавство

Збірник наукових праць

**Чернівці
“Рута”
2006**

Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 348: Правознавство. - Чернівці: Рута, 2006. – 124 с.

Naukovy Visnyk Chernivetskooho Universitetu: Zbirnyk Naukovykh Prats. Vyp. 348: Jurisprudence. – Chernivtsi: Ruta, 2006. – 124 s.

У випуску на основі врахування новітніх досягнень юридичної науки, узагальнення правозастосовної практики, вітчизняного і зарубіжного досвіду висвітлюються проблеми теорії та практики різних галузей права, сформульовані практичні рекомендації законодавцю щодо вдосконалення чинного законодавства, а також працівникам правоохоронних органів по застосуванню конкретних норм права в умовах перехідного суспільства.

Для науковців, викладачів вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, студентів, працівників правоохоронних і правозастосовних органів.

The issue on the base of the newest achievements of legal science, law application practice, domestic and foreign experience touches upon the problems of theory and the practice of the various law branches, there are formulated practical recommendations to the legislator on the development of the legislation currently in force, as well as to the employees of law-protecting bodies on the application of the concrete norms of law in the circumstances of transitional society.

It can be used by scientific employees, teachers of institutions of higher and secondary specialized education, students, employees of law-applying and law-protecting bodies.

Редколегія випуску: доктор юрид. наук, проф. **Пацурківський П.С.** (наук. редактор),
доктор юрид. наук, проф. **Никифорак М.В.** (заст. наук. редактора),
канд. юрид. наук, доц. **Гаврилюк Р.О.** (відповідальний секретар),
канд. юрид. наук, доц. **Гетманцев О.В.**,
доктор юрид. наук, проф. **Георгіца А.З.**,
доктор юрид. наук, проф. **Грищук В.К.**,
доктор юрид. наук, проф. **Козловський А.А.**,
доктор юрид. наук, проф. **Козюбра М.І.**,
доктор юрид. наук, проф. **Кузнєцова Н.С.**,
доктор юрид. наук, проф. **Якимчук М.К.**

Збірник входить до переліку фахових видань ВАК України

Свідоцтво Міністерства України у справах преси та інформації
№ 2158 серія КВ від 21.08.1996 р.
Загальнодержавне видання

Рекомендовано до друку Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Адреса редколегії випуску “Правознавство”:

Україна, 58012, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, національний університет,
кафедра конституційного, адміністративного і фінансового права, тел. (0372) 58-48-73

E-meil: oleg@chnu.cv.ua

© Чернівецький університет, 2006.

Підписано до друку 29.09.2006 р. Формат 60x84/8. Друк офсетний. Папір офсетний.

Умовн. друк. арк. 13,5. Обл. - вид. арк. 14,5. Зам. -п. Тираж 200 прим.

Друкарня видавництва “Рута” Чернівецького національного університету.
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

ЗМІСТ

Йозеф Алоїз Шумпетер. Як вивчають соціальні науки / Пер. з нім. Г. А. Лабовкіної; Передмова та наукова редакція перекладу <i>М.В. Никифорака</i>	5
--	---

I. МЕТОДОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Мірошниченко М.І.</i> Принципи системно-інформаційного підходу у дослідженні генезису правової системи	14
<i>Максимюк О.Д.</i> Фактори забезпечення принципу невідворотності юридичної відповідальності	19
<i>Місевич С.В.</i> Релігійне право: компаративістський аспект	24

II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

<i>Васильченко О.П.</i> Акти центральної виборчої комісії в системі джерел конституційного права України	28
--	----

III. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

<i>Балюк Ю.О.</i> Сутність і функції цивільно-правової відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу	35
<i>Коссак С.М.</i> Правотворчість суду як джерело цивільного процесуального права	41
<i>Чупрун О.С.</i> Поняття регулювання аудиторської діяльності в Україні	45
<i>Татулич І.Ю.</i> Вчення про цивільну процесуальну форму в науці цивільного процесуального права	51
<i>Задорожна С.М.</i> Легальне визнання принципу автономії волі в українському міжнародному приватному праві	55
<i>Герасимов Р.О.</i> Природа і статус регламентів міжнародної організації цивільної авіації ІКАО у міжнародному праві	59
<i>Никифорак В.М.</i> Страхування відповідальності при наданні професійних послуг	65

IV. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

<i>Зима Д.Л.</i> Координація фінансового контролю: зміст та юридична природа	70
<i>Бабін І.І.</i> Структурно-функціональний аналіз юридичної конструкції податку	76
<i>Костя Д.В.</i> Проблеми визначення правової природи платежів за спеціальне використання природних ресурсів	86

V. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. КРИМІНОЛОГІЯ. ПРОКУРАТУРА

<i>Біленчук П.Д., Барилюк В.І., Гарарук І.В.</i> Законодавче регулювання кримінально-процесуальної діяльності в Україні: новації, ідеї, пріоритети	91
<i>Мельничок В.М.</i> Моральні та процесуальні компоненти мотивованої (спонукованої) діяльності потерпілого і винного	100
<i>Березовський А.А.</i> Законодавче закріплення концептів кримінально-правового впливу на злочинність: окремі проблеми та шляхи їх вирішення	106
<i>Родіонов В.В.</i> Особливості призначення покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх злочинців	111
<i>Дякур М.Д.</i> Поняття, ознаки та аналіз складу замаху на злочин	115

VI. РЕЦЕНЗІЇ

<i>Хохуляк В.В.</i> Комплексне дослідження проблем правового регулювання державного боргу України	119
<i>До наших авторів</i>	123

CONTENTS

Josef Aloiz Schumpeter. As study social sciences / Translation from German by G.A. Labovkina; Preface and scientific release of translation of <i>M.V. Nykyforak</i>	5
--	---

I. METHODOLOGY OF LEGAL SCIENCE. PHILOSOPHY OF LAW. THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. COMPARATIVE LAW

<i>Miroshnichenko M.I.</i> Principles of systematic and informational approach to the research of the genesis of the legal system	14
<i>Maksymiuk O.D.</i> Principles providing inevitability of legal responsibility	19
<i>Misevych S.V.</i> Ecclesiastical law: comparative aspect	24

II. CONSTITUTIONAL LAW

<i>Vasilchenko O.P.</i> Acts of the Central electoral commission in the sources' system of the Ukrainian constitutional law	28
--	----

III. CIVIL LAW AND PROCEDURE. INTERNATIONAL PRIVAT LAW. SOCIAL SECURITY LAW

<i>Baluk J.O.</i> Essence and functions of civil-law responsibility for infliction of harm to the natural environment	35
<i>Kossak S.M.</i> Lawcreation of the court as a source of civil procedural law	41
<i>Chuprun O.S.</i> Performance of auditing regulation system in Ukraine	45
<i>Tatulych I.J.</i> The thoughts about the civil procedural form in the science of civil procedural law	51
<i>Zadorozhna S.M.</i> The legal recognition of the principle of the autonomy of will in the international private law	55
<i>Gerasyimov R.O.</i> The nature and status in international law of the rules issued by the international organization of civil aviation (ICAO).....	59
<i>Nykyforak V.M.</i> Liability insurance at rendering professional services.....	65

IV. FINANCIAL LAW

<i>Zuma D.L.</i> Coordination of financial control: contents and legal nature	70
<i>Babin I.I.</i> Structurally function analysis of legal construction of tax.....	76
<i>Kostya D.V.</i> The problems of legal nature determination of payments for special use of natural resources	86

V. CRIMINAL LAW AND PROCEDURE. CRIMINOLOGY. PROCURACY

<i>Bilenchuk P.D., Baryluyk V.I., Gararuk I.V.</i> Legislative providing of criminal and trial activity in Ukraine: novelty, ideas, priorities.....	91
<i>Melnychok V.M.</i> Material and trial componets of the victim and the guilty's motivated activeti	100
<i>Berezovskyy A.A.</i> Legitimation of the concepts of the criminally-legal influence on the criminality: separate problems and ways of their solving	106
<i>Rodionov V.V.</i> Features of awarding punishment are as deprivation of imprisonment of minor criminals	111
<i>Dyakur M.D.</i> Concept, signs and analysis of attempted crime	115

V. REVIEWS

<i>Hohulyak V.V.</i> Complex research of the problems of the legal adjusting of the national dept of Ukraine.....	119
<i>To our authors</i>	123

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРИ НАДАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Як і більшість видів страхування відповідальності, страхування відповідальності при наданні професійних послуг в Україні знаходиться ще на етапі свого становлення (надалі, враховуючи усталену страхову практику, будемо послуговуватись поняттям страхування професійної відповідальності). Поява даного виду страхування на страховому ринку України була зумовлена декількома причинами. Основна серед них – відсутність дієвого механізму компенсації шкоди потерпілим, заподіяної їм здоров'ю чи майну особами, які займаються професійною діяльністю. До категорії цих осіб належать: юристи (адвокати, нотаріуси), лікарі, аудиторі, ріелтери [16, с.103-112], брокери, експерти (оцінювачі [3, Ст.29, 30], реєстратори [7, с.26-28; 11, с.25-26]), проектувальники [5, с.5-8]), охоронці, інженери, архітектори та ін.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питанням, які пов'язані з сутністю та призначенням страхування професійної відповідальності, а також виділенням специфічних рис цього виду страхування не було приділено достатньої уваги з боку вчених-юристів. Переважно проблема відносин зі страхування професійної відповідальності у науковій літературі відображена епізодично. Зокрема, автором проаналізовано науковий доробок М.Абелева, І.Махова, Д.Короля, Б.Сербіновського, В.Гарькуши, Е.Уткіна, Л.Корчевської, К.Турбіної, М.Басакова, Л.Реймана, С.Осадця, І.Шинкаренка та ін. Серед учених, які спробували у своїх публікаціях ліквідувати прогалини в дослідженні інституту страхування професійної відповідальності різних суб'єктів, особливо варто відзначити О.Бега, І.Волкова, М.Дохерті, Ю.Заїкіна, Е.Смірнова, Г.Черепанова та ін. Незважаючи на це, як з теоретичного, так і з практичного погляду здійснення страхування професійної відповідальності нотаріусів, юристів, лікарів, аудиторів та інших суб'єктів досі викликає безліч наукових дискусій.

Мета статті полягає у здійсненні теоретичного дослідження сучасного стану страхування професійної відповідальності в Україні, а також визначенні особливостей правового врегулювання даного виду цивільно-правових відносин нормами національного права. Окрім цього, автор має на меті проаналізувати зміст договору страху-

вання професійної відповідальності, розкрити специфічні риси різновидів цього договору, і, як наслідок, через узагальнення отриманої в результаті дослідження інформації, сформулювати певні пропозиції щодо вдосконалення механізму страхування професійної відповідальності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Особливість досліджуваного нами виду страхування відповідальності полягає в тому, що об'єктом страхування тут виступають майнові інтереси, пов'язані з обов'язком професіонала відшкодувати прямі матеріальні збитки, завдані третім особам у результаті наданих ним професійних послуг. У даному разі важливо, на нашу думку, чітко окреслити коло цих третіх осіб. По-перше, професіонал несе відповідальність перед своїми клієнтами (пацієнтами), з якими безпосередньо перебуває (перебував) у договірних стосунках. По-друге, в окремих випадках він може бути притягнутий до цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок надання професійних послуг особам, з якими не перебував у договірних відносинах. Законодавство багатьох розвинутих країн зобов'язує професіонала відшкодувати шкоду і їм. Вітчизняне законодавство дану проблему, на жаль, не врегулює. Варто додати, що саме відсутність належної правової бази та неможливість у багатьох випадках отримання компенсації від заподіювача шкоди є основною причиною незатребуваності всіх без виключення видів страхування відповідальності, в тому числі – й страхування професійної відповідальності.

За договором страхування професійної відповідальності можуть бути застраховані дві групи ризиків. По-перше, ті, що пов'язані з можливістю заподіяння шкоди здоров'ю третім особам: такі ризики виникають в роботі лікарів, фармацевтів тощо. По-друге, можуть страхуватися ризики в професійній діяльності архітекторів, інженерів-будівельників, юристів, журналістів тощо, пов'язані з ймовірними майновими збитками від неякісного виконання обов'язків.

Певний час після появи на вітчизняному страховому ринку страхування професійної відповідальності здійснювалось у добровільній формі. З прийняттям у новій редакції в жовтні 2001 р. Закону України "Про страхування", страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких

може заподіяти шкоду третім особам, проводиться в обов'язковому порядку [4, Ст.7 п.27]. Однак перелік осіб, професійна відповідальність яких підлягає обов'язковому страхуванню, Кабінет Міністрів України ще не затвердив.

Укладення договору страхування професійної відповідальності здійснюється на підставі заяви страхувальника. Разом із заявою страхувальник зобов'язаний надати кваліфікаційний сертифікат (свідоцтво), ліцензію (дозвіл) на здійснення професійної діяльності, якщо наявність таких передбачена законодавством. Після цього сторони повинні узгодити всі істотні умови договору. До таких умов належать: розмір страхових внесків (премій), перелік страхових випадків, розмір ліміту відповідальності страховика та строк дії договору страхування.

Ставка премії, яку зобов'язаний сплатити страхувальник, залежить, як правило, від декількох факторів: страхової суми (ліміту відповідальності страховика), виду професії, віку страхувальника (та його працівників), рівня кваліфікації, стажу роботи, загальної кількості працівників тощо. Зауважимо, що основна ставка може бути і збільшена, зокрема, якщо в попередні роки мали місце неодноразові виплати страхового відшкодування [18, с.337].

Для страхувальників, які безперервно страхували відповідальність протягом двох, трьох і більше років і за укладеними ними договорами страхове відшкодування не виплачувалось, річна сума страхових платежів може зменшуватись відповідно на 10, 15 і 20%. У разі одноразової сплати премій за рік, страхувальникові, як правило, надається знижка в розмірі 10% від суми обчислених платежів. Зворотна ситуація спостерігається при страхуванні професійної відповідальності проектувальників промислових та громадських споруд. Так, зі збільшенням строку дії договору страхування збільшується ймовірність настання страхового випадку, тому розмір страхового внеску також постійно збільшується [5, с.8].

Одним із найважливіших пунктів договору страхування професійної відповідальності є перелік страхових випадків, в разі настання яких у страховика виникає обов'язок виплатити страхове відшкодування. Ми цілком поділяємо думку С.Зацепіної, яка під страховим випадком розуміє виникнення обов'язку професіонала відшкодувати шкоду, заподіяну при вчиненні ним професійних дій, які суперечать чинному законодавству, якщо такий обов'язок визначений рішенням суду, що вступило в силу [10, с.58-59]. Відповідно до цього, вчинення професіоналом дій, які супе-

речать законодавству, само по собі ще не є підставою для відшкодування заподіяних унаслідок цього збитків [12, с.49]. Якщо б страховою подією визнавалася сама помилка чи недогляд професіонала, то страхування вже допущеного порушення прямо підпадало б під дію статті 29 Закону України "Про страхування", відповідно до якої договір страхування був би визнаний недійсним. Саме тому, враховуючи складність визначення страхового випадку, в договорі страхування професійної відповідальності слід вказувати, що страховик задовольняє всі позови, які були подані лише в період дії договору. При цьому не має значення, коли страхувальник припустився необережності, що зумовила подання позову – під час дії полісу чи раніше [22, с.78]. Аналогічна система визначення страхового випадку діє і в багатьох інших державах, зокрема Італії [25, р.117-127]. Специфічна система функціонує в США, де суд має право зобов'язати виплатити страхове відшкодування ту страхову компанію, яка надавала найбільше страхове покриття, навіть якщо договір страхування припинив дію [8, с.160-161].

Якщо ж страховик бажає захистити себе від так званих "довгохвостих позовів" [20, с.361], то він може передбачити в договорі ретроактивну дату. Як наслідок – позови про відшкодування шкоди, завданої до такої дати, до уваги страховиком не беруться. Подібна позиція страховиків, які виступають за обмеження моменту вчинення помилки професіоналом строком дії договору, обґрунтовується посиланням на те, що страхова подія повинна бути можливою [6, с.79]. Знаючи про ймовірність подання позовів проти нього, професіонал може приховати таку інформацію, оскільки повідомлення останньої страховикові зумовить підвищення розміру страхового внеску або взагалі відмову в укладенні договору. Натомість, у страховика є дієвий механізм захисту від таких ситуацій: якщо він доведе, що страхувальник свідомо надав неправдиві відомості про об'єкт страхування або ж приховав інформацію, необхідну при укладенні договору, страховик має право відмовити у виплаті страхового відшкодування [4, Ст.25, п.3].

Термін дії договору, як правило, становить 1 рік. Що стосується територіальних меж дії договору страхування професійної відповідальності, то, здебільшого, він передбачає покриття робіт, які виконуються в межах країни. Тому під час виконання робіт за кордоном страхувальник повинен додатково повідомляти про це страховика, з метою розширення страхового покриття [20, с.361].

Більш детальний аналіз умов страхування професійної відповідальності можна зробити на прикладі страхування відповідальності нотаріусів.

Нотаріус, ведучи нотаріальну діяльність, надає платні послуги. Між ним і особою, якій надається послуга, укладається договір (частіше в усній формі). У зв'язку з цим вважаємо, що страхування професійної відповідальності нотаріусів можна розглядати як страхування договірної (а не деліктної) відповідальності. Якщо при страхуванні деліктної відповідальності треті особи, яким може бути заподіяна шкода, невідомі, то при страхуванні договірної відповідальності – це клієнти нотаріуса. Щоправда, в даному разі належить визнати, що договір страхування професійної відповідальності не укладається стосовно окремо взятого клієнта. Договір укладається на визначений строк, протягом якого у нотаріуса може бути велика кількість клієнтів, і всі вони стають відомими з моменту звернення за нотаріальними послугами.

Об'єктом страхування професійної відповідальності виступають майнові інтереси приватних нотаріусів, пов'язані з їх обов'язком (в порядку, визначеному законодавством) відшкодувати шкоду, ненавмисно заподіяну клієнтам при здійсненні нотаріальної діяльності. З даної тези випливає, що страхуванням покриваються лише ті збитки клієнтів, які були завдані ненавмисними діями страхувальника. Підтвердження цьому знаходимо в статті 25 (п.1) Закону України "Про страхування", яка передбачає звільнення страховика від обов'язку виплатити страхове відшкодування, коли шкода була заподіяна навмисними діями страхувальника, або особи, на користь якої укладено договір страхування. Виходячи з буквального розуміння змісту даної статті, можна стверджувати, що вчинення нотаріусом дій, які суперечать законодавству, внаслідок грубої неосторожності не звільняє страховика від обов'язку виплатити страхове відшкодування. Хоча страховик може обмежити свою "відповідальність", передбачивши відповідну умову в правилах страхування або безпосередньо у договорі страхування професійної відповідальності.

Укладення договору відбувається на підставі письмової заяви-анкети страхувальника, в якій страховик просить вказати всі необхідні відомості для визначення ступеня страхового ризику. Як доповнення до стандартних умов, страхувальник може вимагати включення в договір страхування додаткових умов про покриття страховиком позовів про відшкодування шкоди, якої клієнти зазнали в результаті помилки, зроб-

леної не лише нотаріусом, але й особою, яка виконувала обов'язки нотаріуса [23, с.85] у встановленому законодавством порядку [2, Ст.29]. Така умова дозволяє максимально захистити майнові інтереси нотаріуса.

Ліміт відповідальності страховика відповідно до Закону України "Про нотаріат" повинен становити не менше стократної мінімальної зарплати [2, Ст.28]. Однак цілком очевидно, що на даний час така сума навряд чи зможе покрити витрати, яких зазнає нотаріус внаслідок допущення ним помилок при наданні професійних послуг, у зв'язку з чим, на наш погляд, вона повинна бути збільшена.

Отримання претензії чи позову, спричиняє до виникнення у нотаріуса-страхувальника ряду таких обов'язків: негайного повідомлення страховика про отримання претензії; надання страховикові всієї доступної йому інформації та документації, використовуючи яку можна точно визначити причини, хід і наслідки страхового випадку, характер і розміри збитків; невизнання без згоди страховика вимог майнового характеру, які пред'являються йому у зв'язку зі страховим випадком. Не очікуючи згоди страхувальника (виходячи з умов договору страхування), страховик має право від його імені вступати в переговори з потерпілими особами і домовлятися з ними про розмір відшкодування, вживати заходи для з'ясування обставин і причин страхового випадку [18, с.343]; страховик, до того ж може вести справи в судах, господарських судах та інших компетентних органах від імені та за дорученням нотаріуса.

Згідно із законодавством, приватний нотаріус зобов'язаний відшкодувати шкоду, заподіяну особі внаслідок своїх незаконних дій чи недбалості, в повному обсязі [2, Ст.27] (відшкодування шкоди в повному розмірі означає відшкодування реальних збитків та втраченої вигоди [24, с.86]). Страхуванням професійної відповідальності покриваються, як правило, лише реальні (прямі) збитки. Тому втрачена вигода відшкодується самим страхувальником. Розмір страхового відшкодування визначається шляхом додавання суми заподіяних збитків і витрат, здійснених пред'явником претензії, а також витрат, здійснених нотаріусом з письмової згоди страховика (але в будь-якому разі він не повинен перевищувати ліміту відповідальності страховика). Договором страхування професійної відповідальності нотаріусів може встановлюватись також франшиза, яка переважно є безумовною [15, с.21].

Підставою для виплати страхового відшкодування в більшості випадків виступає рішення

суду з конкретної справи. Під час розслідування справи клієнт чи третя особа, якій було завдано шкоди, повинна довести, що безпосередньою причиною понесених збитків була помилка з боку нотаріуса і що збитків не сталось би, якщо нотаріус вчинив інші дії [12, с.50].

Якщо внаслідок настання страхового випадку шкода була заподіяна кільком особам і розмір відшкодування перевищує загальний ліміт відповідальності, передбачений у договорі страхування, страхова виплата здійснюється кожному потерпілому пропорційно відношенню суми заподіяної шкоди до загального ліміту відповідальності страховика [14, с.251].

Строки виплати страхового відшкодування зазначаються в договорі страхування; у ньому ж передбачаються і санкції за порушення страховиком обов'язку вчасно виплатити страхове відшкодування. Іноді виплата страхового відшкодування може бути відстрочена, наприклад, у зв'язку із тривалим розглядом справи в суді. В такому разі страховик відповідальності за затримку виплати не несе.

Страховик має право відмовити у виплаті страхового відшкодування при: виявленні фактів обману (подання страховикові неправдивих відомостей); передачі права надання професійних послуг особам, які не мали на це законних підстав; наявності складу кримінального злочину; умисних дій, допущених страхувальником. Зумовлено це тим, що страхування професійної відповідальності діє як механізм захисту майнових інтересів страхувальника лише при заподіянні шкоди внаслідок недбалості чи помилки останнього при сумлінному і компетентному (курсив наш – В.Н.) виконанні професійних обов'язків [19, с.304].

Окрім випадків звільнення страховика від обов'язку виплатити страхове відшкодування, в договорі або у правилах страхування професійної відповідальності передбачаються винятки з переліку страхових випадків. Так, страховим випадком не визнається заподіяння шкоди третім особам внаслідок: 1) дій (бездіяльності) страхувальника, пов'язаних із порушенням професійної тайни; 2) дій (бездіяльності) страхувальника, які не пов'язані зі здійсненням нотаріальної діяльності; 3) дій (бездіяльності) страхувальника, що завдали моральної шкоди третім особам [21, с.145-146]; 4) дій страхувальника у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння або їх наслідків.

Дія договору страхування професійної відповідальності нотаріусів закінчується у визначе-

ний строк або після виплати страхового відшкодування в повному обсязі. У випадку втрати страхового інтересу, договір страхування підлягає достроковому припиненню. На наш погляд, інтерес вважається втраченим при припиненні повноважень нотаріуса, наприклад, за рішенням суду. При втраті страхового інтересу страхувальник зобов'язаний надати страховій компанії письмове повідомлення про це і документи, які підтверджують причини втрати страхового інтересу [18, с.343]. Після вирішення всіх питань страхувальникові повертається та частина страхової премії, яка відповідає строкові, що залишився до закінчення дії договору.

Висновки. Якість професійних послуг, які надаються різними суб'єктами на території України, може бути різною. Практика свідчить, що більшість з таких суб'єктів надають професійні послуги на належному рівні (тобто такому, що відповідає вимогам чинного законодавства). Водночас ніхто не застрахований від помилок і, цілком можливо, що в діяльності юристів, нотаріусів, лікарів, архітекторів будуть траплятися випадки заподіяння шкоди третім особам без вини суб'єктів професійної діяльності. Ситуація може ускладнитися ще більше, коли розмір завданої шкоди є надзвичайно великим. Наслідком цього може стати банкрутство суб'єкта й остаточне припинення його професійної діяльності. Для уникнення подібних ситуацій та врегулювання претензій стосовно відшкодування шкоди, завданої в процесі надання професійних послуг, можуть бути використані різні способи та методи. Однак найбільш ефективним, дієвим способом захисту майнових інтересів як третіх (потерпілих) осіб, так і самих суб'єктів професійної діяльності, виступає страхування цивільної відповідальності. Саме наявність договору страхування професійної відповідальності захистить ділову репутацію професіонала і сформує впевненість потенційних клієнтів у його фінансовій стабільності та незалежності.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003. – 416 с.
2. Закон України “Про нотаріат” від 02.09.1993 р. – Ст.29 // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 39. – Ст.383.
3. Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.2001 р. – Ст.29,30 // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 164.

4. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р. – Ст.25, п.3.
5. Абелев М., Махова И. Страхование проектной документации для строительства и страхование ответственности проектировщиков // Страхование ревю. – 2000. – Сентябрь. – С.5-8.
6. Бех О.В. Заключение по вопросу определения страхового события в договоре страхования профессиональной деятельности нотариуса // Нотариус. – 1999. - № 1. – С.79.
7. Волков И. Страхование ответственности регистраторов: практика заключения договора страхования и урегулирования претензий // Страхование ревю. – 1998. – № 5. – С.26-28;
8. Дохерти М. Страхование ответственности за отдаленный вред // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. РЖ «Государство и право» Серия 4. – 1998. – № 1. – С.160-161.
9. Заикин Ю. Страхование профессиональной ответственности аудиторов и юристов // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 11. – С.47.
10. Зацепина С.А. Гражданско-правовая ответственность нотариуса за нарушение правил нотариального производства // Нотариус. – 2000. – № 1. – С.58-59.
11. Король Д. Опыт взаимодействия регистратора со страховой компанией // Страхование ревю. – 1998. – № 5. – С.25-26.
12. Морозов А. Страхование профессиональной ответственности юристов // Российская юстиция. – 1998. – № 11. – С.49.
13. Правила страхування професійної відповідальності НАСК “ОРАНТА” від 25 листопада 1996 року. – Додаток №1.
14. Сербиновский Б.Ю., Гарькуша В.Н. Страхование дело. – С.252.
15. Смирнов Э. Профессиональная ответственность оценщиков // Страхование ревю. – 1997. – № 2. – С.21.
16. Справочник по страховому бизнесу / Под ред. Уткина Э.А. – С.103-112.
17. Страхование от А до Я. Под ред. Л.И.Корчевской, К.В.Турбиной. – С.501.
18. Страхование дело в вопросах и ответах. Учебное пособие. Составитель М.И.Басаков. – Ростов-на-Дону, 1999. – С.337.
19. Страхование дело. Учебник. / Под ред. Рейтмана Л.И. – М., 1992. – С.304.
20. Страхування : Підручник / Наук. ред. С.С.Осадець. – К., 1998. – С.361.
21. Сушко В.А. Страхование. Словарь-справочник. – М., 1999. – С.145-146.
22. Терская Е.В. Заключение методического совета нотариальной палаты Красноярского края по вопросу об объеме страхового возмещения страховой компании по договору страхования профессиональной ответственности нотариуса // Нотариус. – 1999. – № 1. – С.78.
23. Терская Е.В. Рекомендации методического совета нотариальной палаты Красноярского края по отдельным вопросам применения гражданского законодательства, принятые 5 июня 1997 года // Нотариус. – 1999. – № 1. – С.85.
24. Черепанов Г.И. Гражданско-правовая ответственность нотариусов // Нотариус. – 1999. – № 1. – С.86.
25. Alpa, Guido. L'assurance de responsabilite civile du professionnel en droit italien // Rev. intern. de droit compare. - P., 1993. - A. 45, № 1. - P. 117-127.

Стаття надійшла до редколегії 27 липня 2006 року.

Рекомендована до опублікування у «Віснику» відповідальним секретарем Р.О. Гаврилюк.

V.M. Nykyforak

LIABILITY INSURANCE AT RENDERING PROFESSIONAL SERVICES

Summary

In clause the features of accomplishment of liability insurance at rendering professional services are analyzed. For more detailed disclosure of a researched question the author has taken advantage of examples of insurance of the professional responsibility of the notaries.